

ЯРЕМКО Г. З.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
(Львівський державний університет
внутрішніх справ)

УДК 343.34

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.1-2.25>

АСОЦІАЦІЯ НОРМ ПРО ЗЛОЧИНИ ТЕРОРИСТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ У КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

У статті досліджується система норм про злочини терористичного характеру в Особливій частині Кримінального кодексу України. Такий аналіз є передумовою вибору норми в процесі правозастосування. У роботі запропоновано поглянути на таку норму, як асоціація норм, тобто система норм про різні склади одного і того ж злочину.

У статті визначено генеральну норму та *sui generis* норми про злочини терористичного характеру. Обґрунтовується, що останні норми фактично є нормами про готування до терористичного акту чи співучастю у такому. Ядром системи є норма про терористичний акт (ст. 258 КК України), варіантними *sui generis* нормами є ті, що закріплені в статтях 258-1, 258-2, 258-3, 258-4 та 258-5 Кримінального кодексу України і передбачають відповідальність за готування та співучасть (за винятком виконавця) у вчиненні терористичного акту, а також публічні заклики до такого.

Виокремлено два підходи щодо розуміння системи норм про злочини терористичного характеру (вужький і широкий). І саме залякування невизначеного кола осіб, а не конкретної особи, запропоновано як істотну ознаку для розмежування злочинів терористичного характеру від інших посягань, ознакою яких є залякування.

Доцільність самостійного виділення *sui generis* норм про злочини терористичного характеру може бути зумовлена лише прагненням законодавця посилити відповідальність. Як результат – показано окремі помилки законодавця в частині невиваженої диференціації кримінальної відповідальності. Наприклад, в частині встановлення різного віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність за злочини терористичного характеру. Вказується на необхідність оцінки наявного потенціалу кримінально-правових норм під час внесення нових асоціативних норм у Кримінальний кодекс України. Обґрунтовується необхідність подальших наукових розробок питання покарання за злочини терористичного характеру на основі концепції асоціації кримінально-правових норм.

Ключові слова: злочин, тероризм, диференціація кримінальної відповідальності, *sui generis* норми.

Yaremko H. Z. Association of norms about crimes of terrorism in the Criminal Code of Ukraine

The system of norms about terrorism in articles of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine is analyzed. Such an analysis is a prerequisite for choosing a norm in the enforcement process. In the article it is proposed to look at such norms as the association of norms that is the system of norms about different compositions of the same crime.



The general norm and the sui generis norms about terrorism are determined. It is justified that such norms are in fact norms for preparation for terrorist acts, or complicity in terrorist acts. The nucleus of the system is the norm about a terrorist act (Article 258 of the Criminal Code of Ukraine), variant sui generis are norms in Articles 258-1, 258-2, 258-3, 258-4 and 258-5 of the Criminal Code of Ukraine, which provide responsibility for the preparation and complicity of committing a terrorist act, and public calls for such acts.

There are two approaches to understanding the system of norms about terrorism (narrow and broad). Intimidation of an indeterminate range of persons (not a specific person) is a sign of distinguishing terrorism offenses from other acts of intimidation.

The expediency of self-selection of sui generis norms about terrorism can only be conditioned by the legislator's desire to increase accountability. The individual errors of the legislator in the part of unweighted differentiation of criminal liability are shown. For example, regarding the establishment of different ages, from which criminal liability may arise for terrorism offenses. It is necessary to evaluate the existing potential of the criminal law norms when introducing new associative norms in the Criminal Code of Ukraine. There is substantiated necessity of further scientific development of the issue of punishment for terrorism on the concept of the association of criminal norms.

Key words: *crime, terrorism, differentiation of criminal responsibility, sui generis norms.*

Вступ. Сучасне кримінальне право вирізняє глибока диференціація відповідальності, яка, на жаль, часто є лише бажанням законодавця продемонструвати дієву протидію нововиниклим чи резонним суспільно небезпечним проявам. А тому такі законотворчі процеси здатні руйнувати систему норм у кримінальному законі. Навіть більше, поява все нових і нових статей у Кримінальному кодексі (далі – КК) України не супроводжується збільшенням кола кримінально караних діянь. Тож постає питання про доцільність криміналізації тих чи інших діянь та з'ясування місця норм про такі діяння у системі. А тому вивчення таких питань повинно бути науковим маяком.

З прийняттям КК України у ньому містилася лише одна норма про терористичний акт (ст. 258). Однак Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо запобігання тероризму» від 21 вересня 2006 р. № 170-V кримінальний закон був доповнений ще чотирма нормами (ст.ст. 258-1, 258-2, 258-3, 258-4) про різні види сприяння вчиненню терористичного акта. У Пояснювальній записці до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 258 Кримінального кодексу України» від 5 липня 2016 року № 170-V зазначалося, що внесення запропонованих змін має на меті виконання положень статей 5, 6 і 7 Конвенції РЄ про запобігання тероризму, які передбачають встановлення кримінальної відповідальності за публічне підбурювання до вчинення терористичного злочину, за залучення до терористичної діяльності та за навчання терористичній діяльності. Своєю чергою поява ст. 258-5 КК України про фінансування тероризму теж продиктована необхідністю виконання міжнародних зобов'язань. У Пояснювальній записці до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 18 травня 2010 р. № 2258-VI зазначається, що проект акта розроблено з метою імплементації в національне законодавство міжнародних стандартів боротьби із відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму. Вочевидь, що таке палке законодавче бажання чітко виконати міжнародні зобов'язання супроводжувалося безапеляційним наповненням КК України новими нормами без урахування наявного потенціалу кримінально-правової охорони чинної на той час редакції ст. 258 КК України, яка й так охоплювала більшість криміналізованих діянь (окрім публічних закликів до вчинення



терористичного акту). Фактично усі криміналізовані діяння терористичного характеру становлять собою або ж готування до терористичного акту, або ж дії пособницького, підбурювального, організаційного характеру, за які можна було б притягнути до відповідальності з посилання на відповідні норми Загальної частини та ст. 258 КК України.

Однак деякі науковці схвалюють самостійну криміналізацію такого роду посягань, вважають її кодифікацією антитерористичного законодавства [10, с. 111]. І навіть більше – пропонують доповнити кримінальний закон низкою інших норм про злочини терористичного характеру: навчання терористичному злочину; пропаганда і поширення ідеології тероризму; публічне виправдання тероризму; в'їзд в Україну або виїзд за кордон з терористичною метою [7, с. 260], чи навіть передбачити окремий розділ XXI «Терористичні злочини» [3, с. 201–210]. Окремі пропозиції увінчалися навіть внесенням відповідних законопроектів: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони публічної демонстрації терористичної атрибутики чи символіки» № 3505 від 23 листопада 2015 р.; «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо відповідальності за пропаганду і поширення ідеології тероризму» № 3506 від 23 листопада 2015 р.

Постановка завдання. Схвалюючи чи критикуючи законодавчі рішення, норми все ж доводиться застосовувати, незважаючи на їх виваженість. А тому встановлення системи норм про злочини терористичного характеру є передумовою вибору норми. Від правильного встановлення усієї «в'язки» норм, що передбачають відповідальність за юридичні різновиди певного злочину, та від визначення зв'язків між ними залежить правильність правозастосування.

Результати дослідження. В науці кримінального права сформувалося принаймні два підходи до розуміння системи норм про злочини терористичного характеру (тероризму). Перший відображає, що система норм про такі злочини закріплена у статтях 258, 258-1, 258-2, 258-3, 258-4, 258-5 КК України. Тобто йдеться про власне терористичний акт та різного роду «обслуговуючі» терористичні акти діяння [8, с. 267]. Другий підхід виражає необхідність віднесення до норм про злочини терористичного характеру тих, які за ознакою складу злочину називають залякування. Адже саме ця ознака є «ідентифікуючою», тобто такою, що виокремлює терористичний акт як «збірний» злочин з поміж інших загальнокримінальних посягань. До таких відносять злочини, передбачені ст.ст. 146, 147, 258, 261, 266, 277–280, 292, 341, 349, 439, 441, 443, 444, а також іншими статтями КК, якщо вони спрямовані на залякування населення і вчинені з метою здійснення впливу на прийняття рішень органами державної влади або міжнародними організаціями [5, с. 11]. Так, вказується, що варто виокремлювати тероризм, злочини терористичної спрямованості і злочини з ознаками тероризування [2, с. 134].

Слід підкреслити, що сам законодавець не пояснює, що саме варто розуміти під злочинами терористичного характеру. Так, у Законі України «Про боротьбу з тероризмом» № 638-IV від 20 березня 2003 р. вживаються поняття «тероризм», «терористичний акт» та «терористична діяльність». При цьому запропоновані дефініції хіба що вносять ще більшу плутанину у визначення понять (ст. 1 Закону). Так, зазначається, що терористичний акт – злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, відповідальність за які передбачена ст. 258 КК України. А далі вказується, що коли терористична діяльність супроводжується вчиненням злочинів, передбачених статтями 112, 147, 258-260, 443, 444, а також іншими статтями КК України, відповідальність за їх вчинення настає відповідно до КК України. Тобто законодавець усвідомлює схожість цих посягань, необхідність їх розмежування або ж, можливо, і ототожнення. Однак видається лише вказує на існуючу проблему, яку вирішувати тим, хто тлумачить чи застосовує норми.

Заслуговують на увагу запропоновані у літературі алгоритми для відмежування злочинів терористичного характеру від інших злочинів, ознакою яких також є залякування. Вказується, що злочини терористичного характеру відрізняються від інших злочинів з ознаками тероризування наявністю двох рівнів залякування: 1) населення або якоїсь його



частини, тобто невизначеної кількості осіб, які не мають ніякого відношення до конфлікту та 2) адресатів впливу, тобто осіб, від яких очікується певний результат. Під час вчинення злочинів з ознаками тероризування без терористичної спрямованості залякування здійснюється тільки на рівні адресатів впливу [9, с. 52]. Отже, загальногромадський, а не адресно індивідуалізований вектор залякування, який, проте, може здійснюватися шляхом заподіяння шкоди конкретно визначеній особі, є розмежувальною ознакою злочинів терористичного характеру та інших посягань, ознакою яких є залякування. Тому, видається, варто підтримати вузький підхід до розуміння системи норм про злочини терористичного характеру (ст. 258-ст. 258-5 КК України). З огляду на це спробуємо окреслити таку систему.

Кримінально-правова тканина має свою унікальність. Адже в межах інститутів вирізняються системними зв'язками норми про різні склади одного і того ж злочину. Так, С.С. Алексєєв запропонував поняття асоціації саме кримінально-правових норм як системи норм, що передбачають різні варіанти одного і того ж злочину, які пов'язані із різним ступенем суспільної небезпеки діяння [1, с. 77]. Видається, що концепція асоціації кримінально-правових норм просто унікальна за своїм змістом, хоча й чомусь залишилася на периферії науки. Звичайно, спроба систематизувати кримінально-правові норми про різні склади одного злочину в асоціації кримінально-правових норм може бути сприйнята як гонитва за новим. Однак, видається, саме асоціації кримінально-правових норм дають можливість систематизувати норми у групи про злочини, в які входять норми про їх юридичні різновиди (склади злочинів), є унікальним за своєю функціональністю інструментом упорядкування норм про різні склади одного злочину. Не вдаючись у деталі теорії асоціацій кримінально-правових норм [12; 13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 22; 23], оскільки це не є предметом осмислення у цій праці, визначимо поняття такої. Отже, асоціації кримінально-правових норм – це системи заборонних норм, елементами якої виступають функціонально пов'язані між собою генеральна та одна чи декілька варіантних щодо неї норм, які забезпечують диференційовану охорону однакових за характером суспільних відносин від різних складів одного злочину залежно від ступеня його суспільної небезпеки.

При цьому специфічним видом норм, які утворюють асоціацію норм, є так звані *sui generis* норми. Такі норми пов'язані із законодавчими конструкціями особливого роду. Кримінально-правові норми *sui generis* – це норми, що входять а асоціацію норм про певний злочин і які самостійно передбачають відповідальність за незакінчені злочини (поряд із наявністю генеральної норми про відповідний закінчений злочин), або ж ті, що передбачають відповідальність за здійснення функцій організатора, підбурювача, пособника злочину (за наявності генеральної норми про діяння виконавця такого злочину) [20]. Наявність таких своєрідних норм можна виявити шляхом уявного виключення їх із кримінального закону. Якщо у результаті такої мисленневої операції вчинене все ж охоплюється іншою кримінально-правовою нормою з урахуванням норм Загальної частини КК України про незакінчений злочин (статті 14, 15) або ж про види співучасників (ст. 27), то має місце саме *sui generis* норма.

Спроекуємо такі теоретичні моделі норм *sui generis* на визначену систему норм про злочини терористичного характеру (ст. 258-258-5 КК України). Одразу варто відзначити, що сам законодавець розуміє тероризм (злочини терористичного характеру) як родове поняття, виділяючи при цьому різні юридичні склади цього злочину. Так, у ч. 1 ст. 258-5 КК України йдеться про фінансування **тероризму** (виділено авт.: Я.Г.), при цьому деталізується, що це дії, вчинені з метою фінансового або матеріального забезпечення: окремого терориста; терористичної групи (організації); організації, підготовки або вчинення терористичного акту; втягнення у вчинення терористичного акту; публічних закликів до вчинення терористичного акту; сприяння вчиненню терористичного акту; створення терористичної групи (організації). Тобто фактично законодавець вказує на фінансування інших злочинів, передбачених статтями 258-258-4 КК України. І при цьому послуговується узагальнюючим терміном «тероризм». Це законодавче свідчення існування асоціації норм про злочини терористичного характеру (тероризм). Щоправда, уже в Законі України «Про боротьбу з тероризмом» № 638-IV від 20 березня 2003 р., тлумачачи уже поняття терористичної діяльності, таким поняття,



окрім перелічених вище, законодавець охоплює також організацію незаконних збройних формувань, пропаганду і поширення ідеології тероризму. Вочевидь, не будучи криміналізованими, пропаганда та поширення ідеології тероризму не можуть тягнути кримінальної відповідальності. Хіба що за «резервною» ст. 300 КК України про незаконні дії з творами, що пропагують культ насильства. Що ж до організації незаконних збройних формувань, то, видається, норму про створення таких (ст. 260 КК України) теж немає підстав відносити до норм про злочини терористичного характеру. Адже у КК України є норма «спецпризначення» про створення власне терористичної групи чи терористичної організації. Такі хиткі законодавчі підходи лише засвідчують необхідність чіткої розробки поняття чи то тероризму, чи то терористичної діяльності.

Та й у спеціальній літературі часто позиції не виважені до кінця. Наприклад, вказується, що фінансування тероризму, з одного боку, є одним з різновидів терористичної діяльності, а з іншого боку, – одним зі способів сприяння тим чи іншим різновидам терористичної діяльності [6, с. 3]. Такі наукові висновки – результат намагання з благоволінням потрактувати законодавчу позицію. Натомість, вочевидь, варто вказувати на хиби та шляхи їх подолання.

Отже, ядром системи норм про злочини терористичного характеру, так званою «материнською», генеральною нормою, є норма про терористичний акт (ст. 258 КК України). Водночас варіантними нормами про терористичний акт є норми, закріплені у частинах 2 та 3 цієї статті. Йдеться про: терористичний акт, вчинений повторно або за попередньою змовою групою осіб, або якщо він призвів до заподіяння значної майнової шкоди чи інших тяжких наслідків (ч. 2 ст. 258 КК України); терористичні акти, що призвели до загибелі людини (ч. 3 ст. 258 КК України).

Такі варіантні норми можна поділити на норми про співучасть у терористичному акті та норми про готування до терористичного акту. При цьому деякі норми про співучасть у терористичному акті водночас можуть бути і формою готування до такого. Наприклад, втягнення особи у вчинення терористичного акту – це фактично підбурювання до злочину і водночас готування до нього.

Отже, до таких *sui generis* норм про злочини терористичного характеру є підстави віднести норми про:

1) втягнення особи у вчинення терористичного акту або примушування до вчинення терористичного акту з використанням обману, шантажу, уразливого стану особи або із застосуванням чи погрозою застосування насильства (ч. 1 ст. 258-1 КК України);

2) втягнення особи у вчинення терористичного акту або примушування до вчинення терористичного акту, вчинені щодо кількох осіб або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища (ч. 2 ст. 258-1 КК України);

3) створення терористичної групи чи терористичної організації, керівництво такою групою чи організацією або участь у ній, а так само організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації (ч. 1 ст. 258-3 КК України);

4) вербування, озброєння, навчання особи з метою вчинення терористичного акту, а так само використання особи з цією метою (ч. 1 ст. 258-4 КК України);

5) вербування, озброєння, навчання особи з метою вчинення терористичного акту, а так само використання особи з цією метою, вчинені щодо кількох осіб або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища (ч. 2 ст. 258-4 КК України);

6) фінансування тероризму, тобто дії, вчинені з метою фінансового або матеріального забезпечення окремого терориста чи терористичної групи (організації), організації, підготовки або вчинення терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, сприяння вчиненню терористичного акту, створення терористичної групи (організації) (ч. 1 ст. 258-5 КК України);

7) фінансування тероризму, вчинене повторно або з корисливих мотивів, або за попередньою змовою групою осіб, або у великому розмірі, або якщо вони призвели до заподіяння значної майнової шкоди (ч. 2 ст. 258-5 КК України);



8) фінансування тероризму, вчинене організованою групою чи в особливо великому розмірі, або якщо вони призвели до інших тяжких наслідків (ч. 3 ст. 258-5 КК України).

Вочевидь, що це низка норм, які передбачають відповідальність за діяння, які залишатимуться кримінально караними навіть за їх відсутності. Тому доцільність їх самостійної криміналізації може бути зумовлена лише прагненням законодавця посилити відповідальність. Проте караність не є предметом осмислення у цій структурній частині роботи. Однак навіть біглий огляд показує законодавчо невважені кроки. Наприклад, за правилами призначення покарання за незакінчений злочин (ч. 2 ст. 68 КК України) особі, яка брала участь у готуванні терористичного акту, не може бути призначене покарання більше 5 років позбавлення волі. Стільки ж максимум передбачає санкція ч. 1 ст. 258-1 КК України (за втягнення у вчинення терористичного акту, що є підшукуванням співучасників, тобто формою готування до вчинення злочину). Хоча за загальним правилом *sui generis* норма мала б посилювати відповідальність. В іншому випадку зводиться нанівець “*sui generis*” характер норми.

Окрім цього, наприклад, у ст. 22 КК України серед злочинів, відповідальність за які може наставати з 14 років, вказано лише на терористичний акт (ст. 258 КК України). Тобто відповідальність за інші злочини терористичного характеру (передбачені статтями 258-1 – 258-5 КК України) може наставати з 16 років. Принагідно варто відзначити, що до введення таких норм у КК України відповідальність могла наставати як за готування чи організаційні, підбурювальні, пособницькі дії до терористичного акту, тобто з 14 років. Фактично введення таких норм *sui generis* уже послабило, а не посилювало відповідальність осіб, які можуть вчиняти діяння, передбачені такими нормами. Це вже неабиякий вияв законодавчої непослідовності, неправильного використання законотворчого механізму норм *sui generis*, які є нормами «спецреагування» на особливо суспільно небезпечні посягання на попередніх стадіях їх здійснення чи з урахуванням виду співучасника.

Окреме місце займають норми про публічні заклики до вчинення терористичного акту, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів з такими закликами (ч. 1 ст. 258-2 КК України); публічні заклики до вчинення терористичного акту, а також розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів з такими закликами, вчинені з використанням засобів масової інформації (ч. 2 ст. 258-2 КК України). Описані в названих нормах діяння не є ані підбурюванням до злочину, оскільки підбурювання завжди адресно спрямоване, ані пособництвом, адже такими діями навряд чи можливо створити умови для вчинення терористичного акту.

Висновки. Отже, з урахуванням наявного стану кримінально-правового регулювання асоціація норм про злочини терористичного характеру вирізняється тим, що має «ядро» («материнську», генеральну норму) та систему «варіантних» (обслуговуючих) *sui generis* норм. Тобто ядром системи є норма про терористичний акт (ст. 258 КК України), який як «збірний» злочин, що охоплює цілу низку інших злочинних посягань, вирізняє вектор залякування – не просто адресатів впливу, тобто осіб, від яких очікується певний результат, але власне населення або якоїсь його частини, тобто невизначеної кількості осіб, які не мають ніякого відношення до конфлікту. А варіантними *sui generis* нормами є ті, що закріплені в статтях 258-1, 258-2, 258-3, 258-4 та 258-5 КК України і передбачають відповідальність за готування та співучасть (за винятком виконавця) у вчиненні терористичного акту, а також публічні заклики до такого.

Варто зауважити, що є окремі чинники, які руйнують асоціацію норм про злочини терористичного характеру як систему. Наприклад, різний вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність за вчинення терористичного акту та інших злочинів терористичного характеру. Питання ж виваженості покарань взагалі є лакмусом того, чи можна вважати такі норми системою чи просто низкою.

Загалом, резюмуючи дослідження системи норм про злочини терористичного характеру у кримінальному законі України, видається, слід погодитися з невтішним, однак справедливим висновком про те, що кримінальне право чекає свого Менделєєва, вимагає розроблення аналога його Періодичної таблиці елементів, де «атомна вага» – оцінка суспільної



небезпеки діяння – слугувала б чітким критерієм побудови системи кримінальної відповідальності [4, с. 26]. Допоки наукою та законодавцем не буде розроблено чітко структуроване розуміння місця кожної норми у механізмі кримінально-правової охорони, будь-які спроби вивести систему норм нагадуватимуть намагання силоміць втиснути той чи інший пазл у не своє, проте вільне місце.

Список використаних джерел:

1. Алексеев С.С. Общая теория права: в 2-х томах. Том II. Москва : Юрид. лит., 1982. 360 с.
2. Емельянов В.П. Тероризм, злочини терористичної спрямованості, злочини з ознаками тероризування: поняття і співвідношення. *Вісн. Національного ун-ту внутр. справ*. 2002. № 19. С. 131–135.
3. Емельянов В.П., Новікова Л.В., Семикін М.Н. Терористичні злочини: кримінально-правова характеристика та питання вдосконалення антитерористичного законодавства: монографія / за заг. ред. проф. В.П. Емельянова. Харків : Кроссруд, 2007. С. 216 с.
4. Кримінальне право (Особлива частина) : підручник / за редакцією О.О. Дудорова, Є.О. Письменського. Т. 1. Луганськ: видавництво «Елтон 2», 2012. 780 с.
5. Кубальський В.Н. Кримінально-правові проблеми протидії тероризму в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 20 с.
6. Новікова Л.В. Кримінальна відповідальність за фінансування тероризму : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 19 с.
7. Петриченко О. Криміналізація пропаганди тероризму: шляхи та перспективи реалізації. *Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (30 вересня 2016 року). Київ : Національна академія прокуратури України, 2016. С. 260–263.
8. Проблеми систематизації та комплексного розвитку антитерористичного законодавства України : монографія / В.С. Зеленецький та ін. / за заг. ред. В.С. Зеленецького та В.П. Емельянова. Харків : Право, 2008. 96 с.
9. Семикін М.В. Створення терористичної групи чи терористичної організації: кримінально-правове дослідження / за ред. В.П. Емельянова. Харків : Національний університет внутрішніх справ, 2003. 188 с.
10. Серкевич І.Р., Середа В.В. Тероризм: кримінологічна детермінація і кримінально-правова протидія: монографія / за заг. ред. В.С. Канціра. Львів : ЛьвДУВС, 2016. С. 188 с.
11. Тероризм: теоретико-прикладні аспекти: навчальний посібник / за заг. ред. В.К. Грищука. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 328 с.
12. Яремко Г.З. Асоціації кримінально-правових норм як системи диференційованої охорони правовідносин. *Теоретичні та прикладні проблеми кримінального права України*: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції, м. Луганськ, 19-20 квітня 2012 року / упорядн.: Є.О. Письменський, Ю.Г. Старовойтова; МВС України, Луганський державний університет внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2012. С. 598–601.
13. Яремко Г.З. Асоціації кримінально-правових норм: загальнотеоретичний аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія право / гол. ред. Ю.М. Бисага. Ужгород : Ужгородський національний університет. Випуск 20. Частина II, 2012. С. 88–90.
14. Яремко Г.З. Асоціації кримінально-правових норм: постановка проблеми. *Кримінальний кодекс України: 10 років очікувань*: тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародного симпозіуму, 23-24 вересня 2011 р. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. С. 477–480.
15. Яремко Г.З. Асоціації норм про вбивство в кримінальному законі України: законодавча доцільність чи недолугість? *Часопис Академії адвокатури України*. 2012. № 3. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Chaau/2012-3/12ygzdcn.pdf>. (дата звернення: 01.12.2019).



16. Яремко Г.З. Асоціація норм як основа для систематизації різних складів публічного правопорушення. *II Львівський форум кримінальної юстиції «Правова реформа у сфері кримінальної юстиції: ключові параметри та прогноз подальшого розвитку»*. Збірка тез міжнародної науково-практичної конференції. Київ : ВАІТЕ, 2016. С. 189–192.

17. Яремко Г.З. Ассоциации уголовно-правовых норм как результат дифференциации уголовной ответственности Проблемы укрепления законности и правопорядка: наука, практика, тенденции: сборник научных трудов / редкол. В.М. Хомич и др. : Научно-практический центр проблем укрепления законности и правопорядка Генеральной прокуратуры Республика Беларусь. Минск : БГУФК, 2011. Выпуск 4. С. 160–166.

18. Яремко Г.З. Види асоціативних кримінально-правових норм-заборон. *Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 11–12 жовтня 2012 року / редкол. : В.Я. Тацій (голова ред.), В.І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. Харків : Право, 2012. С. 133–137.

19. Яремко Г.З. Загальні та спеціальні кримінально-правові норми-заборони: ревізія поглядів. *Кримінальний кодекс 2001 року: проблеми застосування і перспективи удосконалення*: тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародного симпозіуму, 21–22 вересня 2012 р. Львів : Львівський державний університет внутрішні з справ, 2012. С. 246–250.

20. Яремко Г.З. Норми sui generis про незакінчене вбивство у кримінальному законі України. *Форум права*. 2012. № 3. С. 856–863. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-3/12jgzkzu.pdf> (дата звернення: 01.09.2013).

21. Яремко Г.З. Спільність об'єкта злочину в асоціаціях кримінально-правових норм про різні склади одного. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. Випуск № 4 (65). Луганськ, 2013. С. 188–196.

22. Яремко Г.З. Спільність суспільно небезпечного діяння в асоціаціях норм про різні склади одного злочину. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична / головний редактор М.М. Цимбалюк. Львів : ЛьВДУВС, 2013. Випуск 2. С. 377–387.

23. Яремко Г.З. Ядро асоціацій норм про різні склади одного злочину. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 2. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Chaau/2013-2/19ygzdcn.pdf> (дата звернення: 01.09.2015).

